

Comparing patterns of drug use and that's reasons between women and men

Neloufar Behzadiyan Topkanlou¹, Hadi Ghorbani²

Abstract

Field and Aims: Drug use, as one of the serious social challenges, has different reasons and patterns between men and women, and the examination of these differences can help to gain a deeper understanding of the factors affecting drug use and the design of targeted prevention and treatment programs. This research was conducted with the aim of comparing the patterns of drug use and that's reasons between women and men.

Method: This research is applied in terms of its purpose and descriptive and analytical in terms of its method. Questionnaire technique has been used to collect information. The statistical population includes drug trafficking prisoners and drug victims (addicts) in the city of Mashhad, using the sample size formula, there are 300 drug trafficking prisoners and 300 drug victims. The analysis of the collected data was at the level of statistical description using descriptive tables and graphs.

Findings and Conclusions: The findings show that social, psychological and economic factors play an important role in the formation of drug consumption patterns, but the intensity and type of these factors are different in two gender groups; For example, women are more affected by psychological pressures and family relationships, while men are more likely to use due to economic issues and influence from peer groups. These results indicate the need for separate approaches in intervention and treatment programs that will be more efficient according to gender and psychological characteristics. Also, the results of the research showed that a high percentage of drug traffickers and drug addicts are men, and in this regard, there is a huge difference between women and men, although the number of women victims is far more than women drug traffickers.

Keyword: Gender, Drugs, Gender differences, Addiction prevention, Intervention programs.

*Citation (APA): Taheri Zadeh, S.; Sadoghi, M. (2024). Comparing patterns of drug use and that's reasons between women and men. *Applied criminology research*, 2(3), 53-74. https://qacr.ir/article_717881.html?lang=en

1. Master of Criminal Law and Criminology, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran. (Correspondent author). Email: Niloufar.behzadian38@gmail.com

2. PhD in Criminal Law and Criminology, Birjand Branch, Islamic Azad University, Birjand, Iran. Email: dr.hadi1363@yahoo.com

مقایسه الگوهای مصرف مواد مخدر و دلایل آن در بین زنان و مردان

نیلوفر بهزادیان توپکانلو^۱، هادی قربانی^۲

چکیده

زمینه و هدف: مصرف مواد مخدر به عنوان یکی از چالش های جدی اجتماعی، دلایل و الگوهای متفاوتی در بین زنان و مردان دارد که بررسی این تفاوت ها می تواند به درک عمیق تر از عوامل مؤثر بر مصرف و طراحی برنامه های پیشگیری و درمانی هدفمند کمک کند. این پژوهش با هدف مقایسه الگوهای مصرف مواد مخدر و دلایل آن در میان زنان و مردان انجام شده است.

روش: این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ شیوه انجام، توصیفی و تحلیلی است. برای جمع آوری اطلاعات از تکنیک پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری شامل زندانیان قاچاق مواد مخدر و بزه دیدگان (معتادان) مواد مخدر در شهر مشهد هستند که با استفاده از فرمول حجم نمونه سیصد نفر از زندانیان قاچاق مواد مخدر و سیصد نفر از بزه دیدگان مواد مخدر هستند. تحلیل داده های گردآوری شده در سطح توصیف آماری با استفاده از جداول توصیفی و نمودار بوده است.

یافته ها و نتایج: یافته ها نشان می دهد که عوامل اجتماعی، روان شناختی و اقتصادی در شکل گیری الگوهای مصرف مواد نقش مهمی دارند، اما شدت و نوع این عوامل در دو گروه جنسیتی متفاوت است؛ به عنوان مثال، زنان بیشتر تحت تأثیر فشارهای روانی و روابط خانوادگی قرار دارند، در حالی که مردان بیشتر به دلیل مسائل اقتصادی و تأثیرپذیری از گروه های همسالان به مصرف روی می آورند. این نتایج نشان دهنده نیاز به رویکردهای تفکیکی در برنامه های مداخله ای و درمانی است که با توجه به ویژگی های جنسیتی و روان شناختی، کارآمدی بیشتری خواهند داشت. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد که درصد بالایی از قاچاقچیان و معتادان قاچاق مواد مخدر مردان هستند و در این خصوص، اختلاف فاحشی میان زنان و مردان وجود دارد، هرچند تعداد زنان بزه دیده به نسبت زنان قاچاقی مواد مخدر به مراتب بیشتر است.

کلیدواژه ها: جنسیت، مواد مخدر، تفاوت های جنسیتی، پیشگیری از اعتیاد، برنامه های مداخله ای.

* استناددهی (APA): بهزادیان توپکانلو، نیلوفر و قربانی، هادی. (۱۴۰۳). مقایسه الگوهای مصرف مواد مخدر و دلایل آن در بین زنان و مردان. پژوهش های جرم شناسی کاربردی، ۲(۳)، ۵۳-۷۴.

https://qacr.ir/article_717881.html

۱. کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول).

رایانامه: Niloofer.behzadian38@gmail.com

۲. دکتری حقوق جزا و جرم شناسی، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران.

رایانامه: dr.hadi1363@yahoo.com

مقدمه

در دهه‌های اخیر، مسئله مصرف مواد مخدر به یکی از چالش‌های مهم بهداشتی و اجتماعی تبدیل شده است که آثار و پیامدهای مخربی بر سلامت فردی و جمعی، ساختارهای خانوادگی و انسجام اجتماعی دارد. یکی از ابعاد مهم این پدیده، بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌های الگوهای مصرف مواد مخدر میان زنان و مردان است. این تفاوت‌ها می‌توانند تحت تأثیر عوامل مختلفی همچون فشارهای اجتماعی، محیط خانوادگی، وضعیت اقتصادی و فرهنگی، و حتی تأثیرات زیستی و روان‌شناختی قرار گیرند. مطالعات نشان داده‌اند که نه تنها نوع و میزان مصرف مواد مخدر در زنان و مردان متفاوت است، بلکه دلایل و انگیزه‌های آن‌ها نیز تحت تأثیر شرایط و فشارهای خاص جنسیتی قرار دارد.

مواد مخدر معضلی اجتماعی و در عین حال، جهانی است که بیشتر کشورها با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند، ضمن اینکه کشور ما نیز مستثنی از این امر نبوده است و نیست. پیشتر هر وقت از مواد مخدر سخن به میان می‌آمد، خیلی‌ها مردی را در ذهن خود تجسم می‌کردند؛ اما انگار این روزها مواد مخدر را برخی مدعی‌اند که دارد زانه می‌شود. ادعاهای متفاوتی درباره زنان یا مردانه شدن مواد مخدر در کشور وجود دارد و البته، در پس همه این اظهارات مستندات وجود دارد که به برخی گفته‌ها عینیت می‌بخشد.

بررسی و تحلیل الگوهای مصرف مواد مخدر بر اساس جنسیت و شناخت عوامل محرک، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چرا که این شناخت می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کمک کند تا راهکارهای متناسب‌تری برای پیشگیری و درمان اعتیاد در زنان و مردان تدوین کنند. به‌عنوان مثال، در حالی که انگیزه‌های مردان برای مصرف مواد ممکن است بیشتر حول مسائل اقتصادی و اجتماعی متمرکز باشد، زنان ممکن است به دلایلی همچون مسائل عاطفی، افسردگی یا فشارهای خانوادگی به مصرف مواد روی بیاورند. از این رو، شناسایی این تفاوت‌ها و تحلیل آن‌ها، گامی ضروری در راستای مقابله با این معضل اجتماعی است. هدف این مقاله، ارائه‌ی مقایسه‌ای میان الگوهای مصرف مواد مخدر و دلایل آن در میان زنان و مردان است تا از این رهگذر بتوانیم به درک بهتری از این تفاوت‌ها برسیم و راهکارهای کارآمدتری را در جهت کاهش آسیب‌های ناشی از مصرف مواد در جامعه ارائه دهیم.

ادبیات نظری

بحث پیرامون یک موضوع نیازمند آشنایی و روشن گردانیدن مفاهیم آن موضوع می‌باشد تا بدین طریق، آگاهی نسبی پیرامون تحقیق حاصل شده و خواننده آمادگی ورود به بحث اصلی را پیدا نماید. مفاهیم موضوع مورد تحقیق از اهمیت اساسی برخوردار است و بدون آشنایی لازم با اصطلاحات آن، مطلوب مورد نظر به دست نخواهد آمد.

۱. جنسیت

جنس، مجموعه‌ای از صفات بیولوژیک و جنسیت، مجموعه‌ای از صفات اکتسابی فرهنگی، روان‌شناختی و اجتماعی است. جنس به‌طور زیست‌شناختی تعیین می‌شود و جنسیت حاصل فرهنگ و جامعه است. در واقع، واژه «جنس» باید به ابعاد بیولوژیکی مردانگی و زنانگی فرد محدود شود و «جنسیت» به صفات و ویژگی‌های اجتماعی دو جنس اطلاق گردد. به بیان دیگر، واژه «جنسیت» به اجزای غیرفیزیولوژیکی جنس اشاره دارد که از نظر فرهنگی، برای مردان یا زنان مناسب تشخیص داده می‌شود.

جنسیت در واقع، مجموعه انتظاراتی است از مرد و زن نوعی که در موقعیتی معین، چه باید بکند. اصطلاح جنس بر تفاوت‌های بیولوژیک میان زن و مرد دلالت دارد، حال آن‌که جنسیت ناظر بر ویژگی‌های شخصی و روانی است که جامعه آن‌ها را تعیین می‌کند. شاید بتوان گفت اصطلاحات مناسب برای جنس «مذکر» و «مؤنث» و برای جنسیت «مردانه» و «زنانه» هستند (گرت، ۱۳۷۹).

به نظر می‌رسد در زمینه گرایش به سوء مصرف مواد مخدر، زنان هم از نظر بیولوژیک و ویژگی‌های معطوف به جنس و هم از نظر ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی معطوف به جنسیت تفاوت‌هایی دارند.

آن‌چه که زنان را به‌لحاظ جسمی در روند وابستگی، مشکلات جسمی و فیزیکی و روند درمان آسیب‌پذیر می‌سازد، در وجه تفاوت‌های جنسی قابل‌توجه است و از طرف دیگر، نقش‌های اجتماعی و فرهنگی و چالش‌های محیط اجتماعی متفاوت منجر به اعتیاد زنان را می‌توان در کلیشه‌های جنسیتی جامعه هدف و تعاریف از مطلوبیت آن‌ها جستجو کرد.

این تفاوت‌ها باید در بررسی چگونگی گسترش مواد مخدر و زمینه‌های رشد اعتیاد مورد توجه قرار گیرد و در نتیجه، در راهبردهای درمان اثرگذار باشد و در عین حال، در برنامه‌های پیشگیری بر اساس انگیزه‌های متناسب با متغیر جنسیت مورد تأکید قرار گیرد.

۲. مواد مخدر و انواع آن

در این گفتار ابتدا، تعریفی از مواد مخدر ارائه می‌دهیم و در ادامه، به طبقه‌بندی مواد مخدر خواهیم پرداخت. با توجه به انواع و پیچیدگی که مواد مخدر از نظر نوع و ترکیب شیمیایی دارند، ارائه یک تعریف کامل و بدون نقص مشکل است.

۲-۱. تعریف مواد مخدر

از منظر بین‌المللی، به موادی اطلاق می‌گردد که تحت پوشش کنوانسیون مواد مخدر سازمان ملل متحد قرار گرفته باشد. اداره کل مطالعات و پژوهش‌های ستاد مبارزه با مواد مخدر کشور، ماده مخدر را این‌گونه تعریف کرده است: «هر ماده‌ای که استفاده مکرر آن اعتیادآور (وابستگی) و مضر باشد و عدم استعمال آن موجب بروز آثار محرومیت شود، آن را مخدر گویند.» (یاوری، صالحی، سادات هاشمی، ۱۳۸۹: ۵۹۱). بنابراین، مواد مخدر شامل ترکیباتی است که موجب تغییر در کارکرد مغز به صورت ایجاد حالات هیجانی، رفتارهای نابهنجار، عصبانیت یا اختلال در قضاوت و شعور فرد می‌شود (محبوبی‌منش، ۱۳۸۲: ۷۰). «مواد مخدر دارای یک معنای عام و یک معنای خاص است. مخدر در معنای عام^۱ به موادی گفته می‌شود که سبب حالتی متضاد با حالت هوشیاری می‌شود، اعم از این‌که قانون، استعمال آنها را ممنوع ساخته یا مجاز باشد؛ اما معنای خاص آن شامل موادی است که مصرف آنها تغییراتی در کارکرد بیولوژیکی بدن به وجود می‌آورد و قانونگذار استعمال آنها را ممنوع کرده است.^۲ سازمان بهداشت جهانی^۳ مواد مخدر را منحصر به مواد شیمیایی دانسته که سلامت بدن نیازمند آنها نیست. این تعریف که به معنای عام مواد مخدر نظر دارد، شامل مواد مخدر غیرشیمیایی نمی‌شود و مواد مخدوری را که مصرف طبی دارند، دربر نمی‌گیرد. مواد مخدر انواع زیادی دارد و هر روز بر دامنه آنها افزوده می‌گردد و ترکیب‌های جدیدی تولید می‌شود.

ملاک اعتیادآور بودن و اعتیادآور نبودن برای تمایز مواد مخدر غیرقانونی از مواد دیگر، ملاک مناسبی نیست؛ زیرا برخی از مواد به رغم این‌که اعتیادآور نیستند، اما ممنوع می‌باشند؛ مانند پسیلوسیبین^۴ و برخی دیگر که اعتیادآور می‌باشند، ممنوع نیستند؛ مانند بنزودیازپین‌ها.^۵ مواد مخدر و روانگردان را از جنبه‌های مختلف تقسیم‌بندی کرده‌اند. از نظر پزشکی، چنین

¹ - opium.

² - Illicit drug.

³ - World Health Organization:WHO.

⁴ -Psilocibin.

⁵ -Benzodiazepines.

تقسیماتی دیده می شود: آرامبخش ها،^۱ مواد مسکن،^۲ مواد محرک،^۳ مانند کوکائین و کراک و آمفتامین ها، خواب آورها^۴ و دلیریومزا یا توهمزا.^۵ از دیدگاه قانونی، میزان مجازات ملاک تقسیم مواد مخدر است؛ مثلاً، در ق. ا. ق. م. م می بینیم که بنگ، چرس، گراس، تریاک، شیر، سوخته و تفاله تریاک در یک گروه قرار گرفته (ماده ۴) و هروین، مرفین، کوکائین و مشتقات مرفین و کوکائین نیز در گروه دیگر قرار گرفته است (ماده ۸).

مواد مخدری که موضوع قوانین داخلی یا مقررات بین المللی است، معمولاً مواد شیمیایی هستند؛ اما در مقابل این مواد، گیاهانی نیز وجود دارد که ریشه یا گل یا برگ آنها اثر مخدر دارد و مردمان محلی از آنها استفاده می کنند، مانند کاکتوس ها^۶ که نوعی از آن به نام پیوتل^۷ میان قبایل و بومیان مکزیکی استفاده می شود. ایبوکا^۸ هم گیاهی است که در آفریقا می روید و ریشه آن را جوشانده و مصرف می کنند. پسیلوسیت^۹ یک نوع قارچ است که در مکزیک مورد استفاده قرار می گیرد» (زراعت، ۱۳۹۲: ۵۳-۵۲).

۲-۲. طبقه بندی مواد مخدر

«مواد مخدر را به اعتبارات متعددی می توان طبقه بندی کرد، مثلاً اگر آنها را به طبیعی، نیمه مصنوعی و مصنوعی طبقه بندی کنیم یا از نظر تاریخ کشت یا آشنایی بشر با آنها دسته بندی کنیم یا در دو گروه مواد مخدری که مصرف پزشکی دارند یا گروه مواد مخدری که مصرف پزشکی ندارند، دسته بندی شوند، همه درست است؛ ولی در عین حال، هیچ یک طبقه بندی یا تعریفی جامع و مانع نمی باشد، گرچه متخصصین و سازمانهای دست اندرکار طبقه بندی هایی از جنبه های علمی و تجربی ارائه داده اند؛ به عنوان مثال، سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۹۰ میلادی تقسیم بندی ذیل را از مواد مخدر ارائه داده است:

۱. «مواد مخدر: که خواب آلودگی، تسکین درد، ایجاد نقص در حرکات ارادی را به دنبال دارد؛ مثل تریاک، هروئین، متادون و کدئین.
۲. مواد روانگردان: که موجب تغییر در احساس و ادراک و تفکر و اراده و تفاوت فرد می شود، مانند چرس، بنگ، ماری جوانا، آل.اس.دی.

1 -Tranquilizers.
 2 -Sedativedrugs.
 3 -Stimulation.
 4 -Hypnotics.
 5 -Halucinogens.
 6 -Cactus.
 7 -Peyotl.
 8 - Iboca.
 9 -Psilocytes

۳. الکل و مشروبات مشابه آن مانند شراب.

۴. دخانیات مثل توتون».

در تقسیم‌بندی که توسط کنگره جهانی روانپزشکی در سال ۱۹۶۱ به عمل آمده، انواع مواد مخدر به شرح ذیل طبقه‌بندی شده‌اند:

۱. مواد تصفیه‌کننده دستگاه عصبی مرکزی یا مواد سیکوپتیک که فعالیت روانی مغز را کاهش داده و حالت شادی و نشاط توأم با سستی ایجاد می‌کنند، مانند تریاک، هروئین، مرفین.
۲. مواد محرک سیستم عصبی یا مواد سیکوآنالپتیک که فعالیت‌های ذهنی و روانی را تشدید می‌کنند، مانند: کافئین، کوکائین و الکل.
۳. مواد توهم‌زا که در ذهن ایجاد اغتشاش کرده و حالت‌های غیرعادی به وجود می‌آورند، مانند: آل.اس.دی و ماری جوانا.

باید گفت دسته‌بندی مواد مخدر در چند گروه که هر گروه الزاماً خواص مشترکی داشته باشند، کار دشواری است؛ اما در نهایت شاید بتوان طبقه‌بندی ذیل را پذیرفت:

مواد سستی‌زا

موادی هستند که مصرف آنها بر روی سلسله اعصاب مصرف‌کننده اثر گذاشته و در نتیجه، فعالیت فکری و بدنی او را سست نمایند. این مواد به دو دسته تقسیم می‌شوند:

- طبیعی مانند: استحصالات گیاه خشخاش، تریاک، شیره تریاک، مرفین؛
- مصنوعی مانند: هروئین، متادون، نرمتادون، پاپاورین، پتیدین، انواع و اقسام قرص‌های مسکن و آرام‌بخش؛

مواد توهم‌زا

با مصرف این مواد، فرد دچار اوهام حسی و بصری می‌شود. این مواد را هالوسینوژن می‌گویند که شامل:

- طبیعی مانند: استحصالات گیاه شاهدانه، حشیش، بنگ، ماری جوانا، گراس، چرس، مسکالین، جو سیاه آفت‌زده، برخی از قارچهای حاوی مواد توهم‌زا، دانه‌های نوعی نیلوفر وحشی؛

- مصنوعی مانند: آل. اس.دی، دی متیل تریپتامین، دی اتیل تریپتامین؛

مواد توان‌زا:

مصرف آن بر روی سلسله اعصاب تأثیر گذاشته و در نتیجه، فعالیت فکری و بدنی مصرف‌کننده بیشتر باعث هیجان می‌شود. این مواد به دو دسته تقسیم می‌شوند که عبارتند از: -مواد طبیعی مانند: برگ کوکا، کوکائین، کراک، برگ و ساقه برخی درختان مثل خان و کراتم.

-مواد مصنوعی مانند: آمفتامین، متیل آمفتامین، ترکیبات آمفتامین‌ها (مرتضوی، ۱۳۸۸: ۵۶-۵۴).

یافته‌های توصیفی

در این قسمت، داده‌های جمع‌آوری شده با توجه به فرضیه‌های پژوهش مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند؛ اما قبل از شروع به بررسی فرضیه‌های پژوهش، وضعیت دموگرافی و مشخصات فردی مورد بررسی قرار گرفته و توصیف می‌شود. در این بخش در واقع، داده‌های جمع‌آوری شده مربوط به پرسش‌های ابتدای پرسشنامه مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس، نتایج مربوط به هر یک از فرضیه‌های پژوهش و برخی دیگر از نتایج فرعی آن همراه با یکسری جدول و نمودار که خلاصه‌ای از نتایج را در اختیار خواننده گزارش قرار می‌دهد، آورده می‌شود.

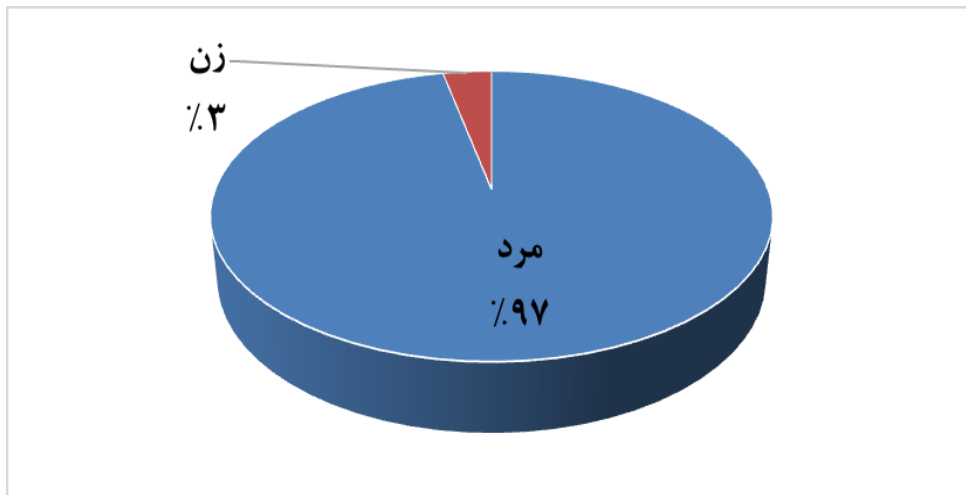
در این پژوهش، به بررسی تعداد نفرات قاچاقچیان و بزه‌دیدگان مواد مخدر (سستی، الکلی و صنعتی) پرداخته شده که هر یک به تفکیک جنسیت در جداول ذیل عنوان شده است.

۱. جمعیت‌شناختی قاچاقچیان بر حسب جنسیت

در جدول ۱ فراوانی و درصد فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر بر حسب جنسیت آورده شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۲۹۰	۹۶,۶۷	۹۶,۶۷
زن	۱۰	۳,۳۳	۱۰۰,۰
جمع کل	۳۰۰	۱۰۰,۰	

نمودار ۱. توزیع فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر بر حسب جنسیت

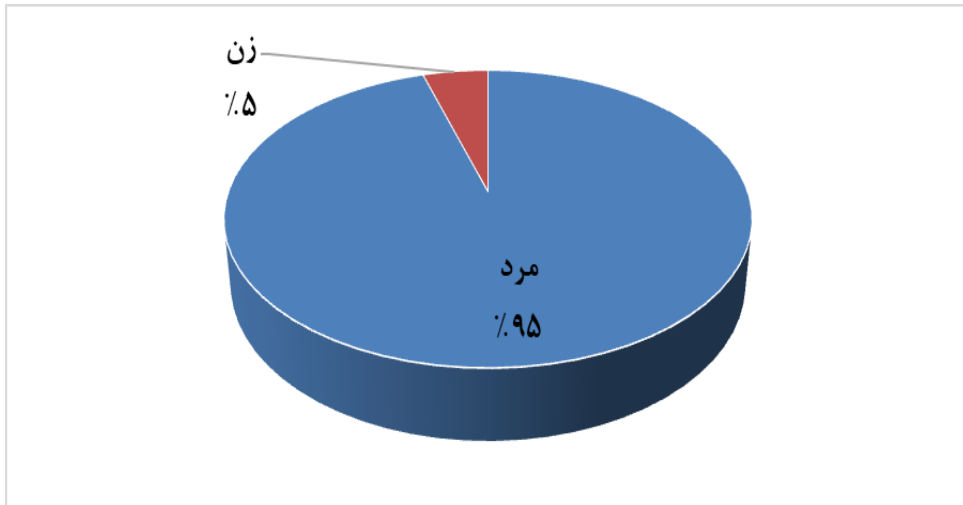
یافته‌های جدول و نمودار ۱ نشان می‌دهد که بیشترین قاچاقچیان مواد مخدر مردان با فراوانی ۲۹۰ نفر معادل ۹۶,۶۷ درصد و کمترین قاچاقچیان مواد مخدر زنان با فراوانی ۱۰ نفر معادل ۳,۳۳ درصد می‌باشد.

۲-۲- جمعیت‌شناختی قاچاقچیان بر حسب نوع مواد مخدر

در جدول ۲ فراوانی و درصد فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر سنتی بر حسب جنسیت به نمایش درآمده است.

جدول ۲. توزیع فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر سنتی برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۴۰	۹۵,۲۴	۹۵,۲۳
زن	۲	۴,۷۶	۱۰۰,۰
جمع کل	۴۲	۱۰۰,۰	

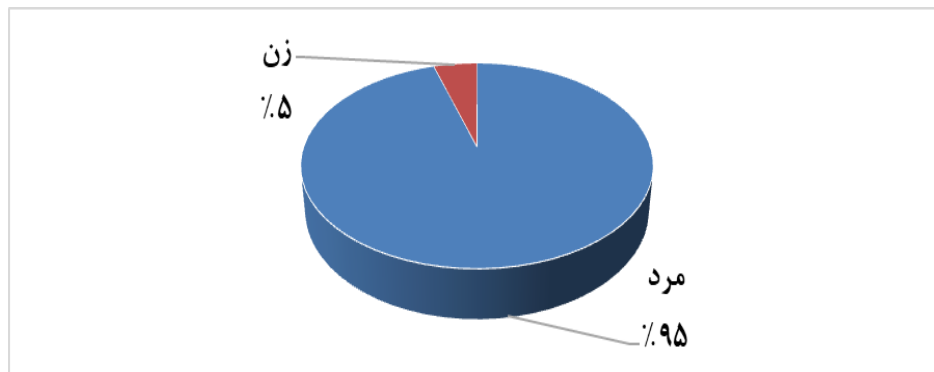

نمودار ۲. توزیع فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر سنتی برحسب جنسیت

یافته‌های جدول و نمودار ۲ نشان می‌دهد که بیشترین قاچاقچیان مواد مخدر سنتی مردان با فراوانی ۴۰ نفر معادل ۹۵ درصد و کمترین قاچاقچیان مواد مخدر سنتی زنان با فراوانی ۲ نفر معادل ۵ درصد می‌باشد. در جدول ۳ فراوانی و درصد فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر الکلی برحسب جنسیت به نمایش درآمده است.

جدول ۳. توزیع فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر الکلی برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۶۰	۹۵,۲۴	۹۵,۲۴
زن	۳	۴,۷۶	۱۰۰,۰
جمع کل	۶۳	۱۰۰,۰	

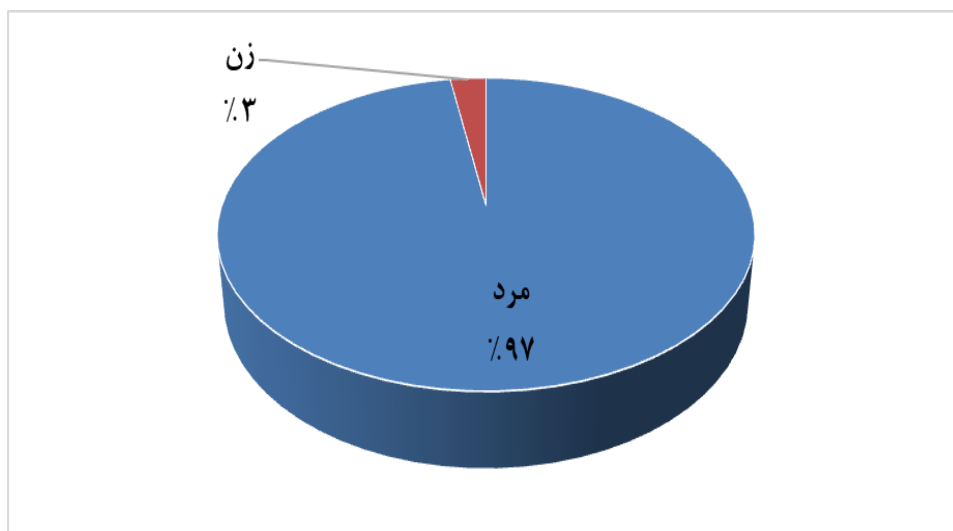

نمودار ۳. توزیع فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر الکلی برحسب جنسیت

یافته‌های جدول و نمودار ۳ نشان می‌دهد که بیشترین قاچاقچیان مواد مخدر الکلی مردان با فراوانی ۶۰ نفر معادل ۹۵ درصد و کمترین قاچاقچیان مواد مخدر الکلی زنان با فراوانی ۳ نفر معادل ۵ درصد می‌باشد. در جدول ۴ فراوانی و درصد فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر صنعتی برحسب جنسیت به نمایش درآمده است.

جدول ۴. توزیع فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر صنعتی بر حسب جنسیت

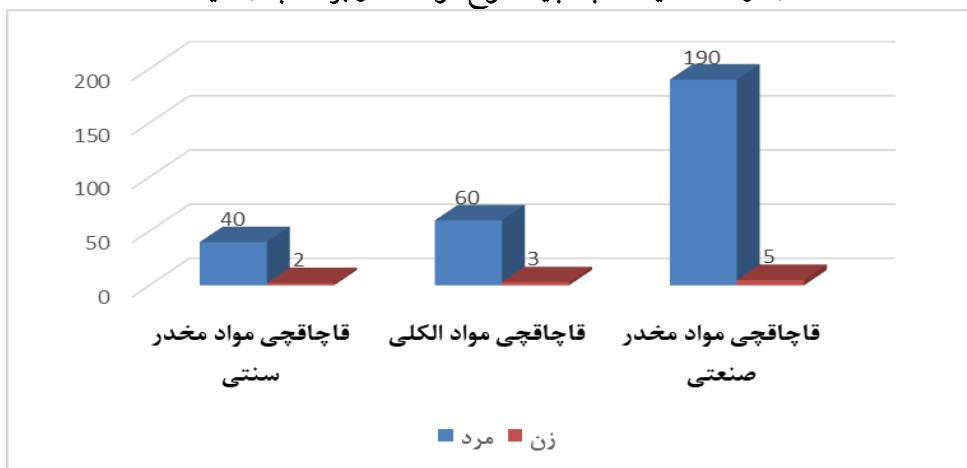
جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۱۹۰	۹۷,۴۳	۹۷,۴۳
زن	۵	۲,۵۷	۱۰۰,۰
جمع کل	۱۹۵	۱۰۰,۰	

نمودار ۴. توزیع فراوانی قاچاقچیان مواد مخدر صنعتی بر حسب جنسیت

یافته‌های جدول و نمودار ۴ نشان می‌دهد که بیشترین قاچاقچیان مواد مخدر صنعتی مردان با فراوانی ۱۹۰ نفر معادل ۹۷ درصد و کمترین قاچاقچیان مواد مخدر صنعتی زنان با فراوانی ۵ نفر معادل ۳ درصد می‌باشد. در جدول ۵ مقایسه قاچاقچیان انواع مواد مخدر بر حسب جنسیت به نمایش درآمده است.

جدول ۵. مقایسه قاچاقچیان انواع مواد مخدر برحسب جنسیت

نمودار ۵. مقایسه قاچاقچیان انواع مواد مخدر برحسب جنسیت

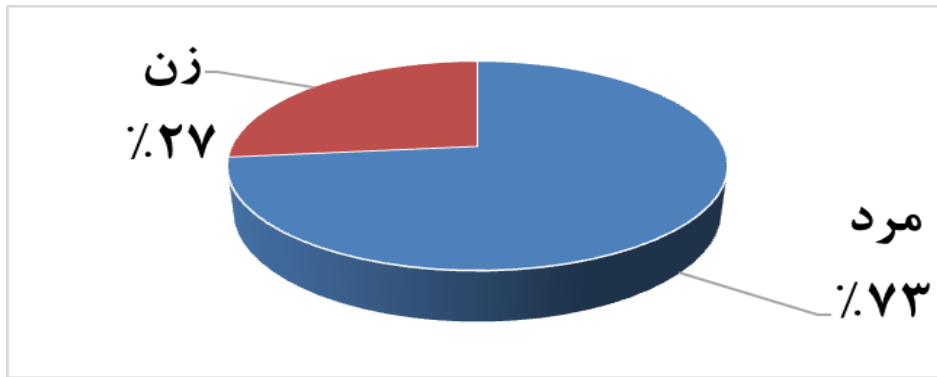
نتایج جدول و نمودار ۵ نشان می‌دهد که از قاچاقچیان مواد مخدر سنتی ۴۰ نفر مرد و ۲ نفر زن بوده، از قاچاقچیان مواد الکلی ۶۰ نفر مرد و ۳ نفر زن و از قاچاقچیان مواد مخدر صنعتی ۱۹۰ نفر مرد و ۵ نفر زن می‌باشند.

۲-۳- توزیع فراوانی بزه‌دیدگان مواد مخدر (معتادان) برحسب جنسیت

در جدول ۶، توزیع فراوانی افراد بزه‌دیده مواد مخدر (معتادان) برحسب جنسیت نمایش داده شده است.

جدول ۶. توزیع فراوانی بزهدیدگان مواد مخدر برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۲۲۰	۷۳,۳۴	۷۳,۳۴
زن	۸۰	۲۶,۶۶	۱۰۰,۰
جمع کل	۳۰۰	۱۰۰,۰	

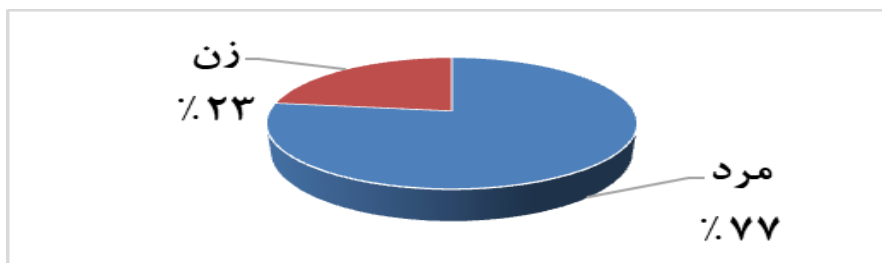
نمودار ۶. توزیع فراوانی بزهدیدگان مواد مخدر برحسب جنسیت

جدول و نمودار ۶ نشان می دهد که بیشترین افراد بزهدیده و معتاد را مردان با فراوانی ۲۲۰ نفر معادل ۷۳ درصد و کمترین افراد بزهدیده و معتاد را زنان با فراوانی ۸۰ نفر معادل ۲۷ درصد می باشند.

۲- توزیع فراوانی بزهدیدگان مواد مخدر (معتادان) برحسب نوع مخدر مصرفی و جنسیت در جدول ۷، توزیع فراوانی افراد بزهدیده مواد مخدر سستی برحسب جنسیت نمایش داده شده است.

جدول ۷. توزیع فراوانی بزه‌دیدگان مواد مخدر سنتی برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۵۷	۷۷,۰۲	۷۷,۰۲
زن	۱۷	۲۲,۹۸	۱۰۰,۰
جمع کل	۷۴	۱۰۰,۰	

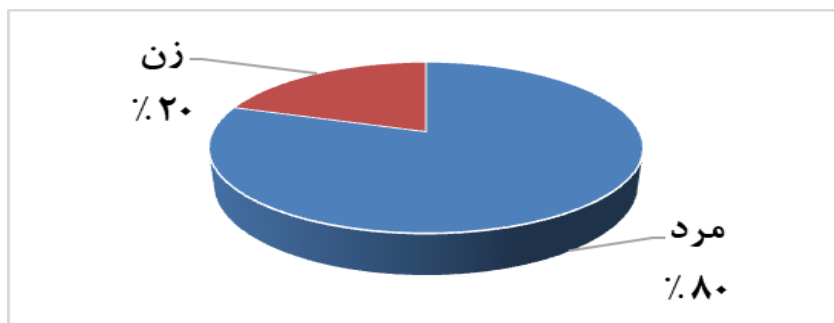

نمودار ۷. توزیع فراوانی بزه‌دیدگان مواد مخدر سنتی برحسب جنسیت

جدول و نمودار ۷ نشان می‌دهد که بیشترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر سنتی در مردان با فراوانی ۵۷ نفر معادل ۷۷ درصد و کمترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر سنتی در زنان با فراوانی ۱۷ نفر معادل ۲۳ درصد می‌باشد. در جدول ۸، توزیع فراوانی افراد بزه‌دیده مواد مخدر الکلی برحسب جنسیت نمایش داده شده است.

جدول ۸. توزیع فراوانی بزه‌دیدگان مواد مخدر الکلی برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۳۲	۸۰٫۰	۸۰٫۰
زن	۸	۲۰٫۰	۱۰۰٫۰
جمع کل	۴۰	۱۰۰٫۰	

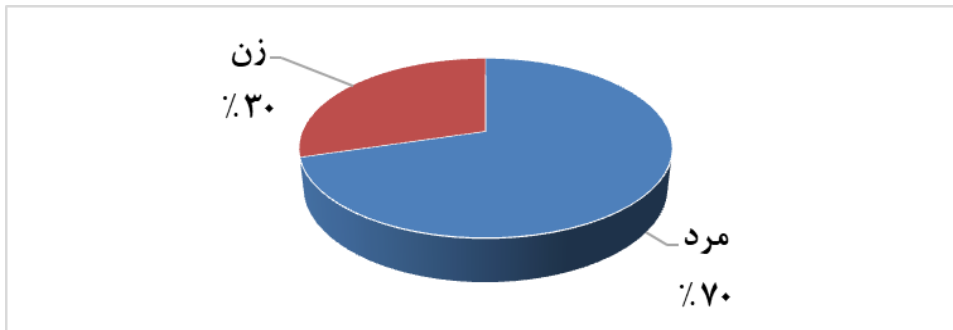
نمودار ۸. توزیع فراوانی بزه‌دیدگان مواد مخدر الکلی برحسب جنسیت

جدول و نمودار ۷ نشان می‌دهد که بیشترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر الکلی در مردان با فراوانی ۳۲ نفر معادل ۸۰ درصد و کمترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر الکلی در زنان با فراوانی ۸ نفر معادل ۲۰ درصد می‌باشد.

در جدول ۹، توزیع فراوانی افراد بزه‌دیده مواد مخدر صنعتی برحسب جنسیت نمایش داده شده است.

جدول ۹. توزیع فراوانی بزه‌دیدگان مواد مخدر صنعتی برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۱۳۱	۷۰٫۴۳	۷۰٫۴۳
زن	۵۵	۲۹٫۵۷	۱۰۰٫۰
جمع کل	۱۸۶	۱۰۰٫۰	

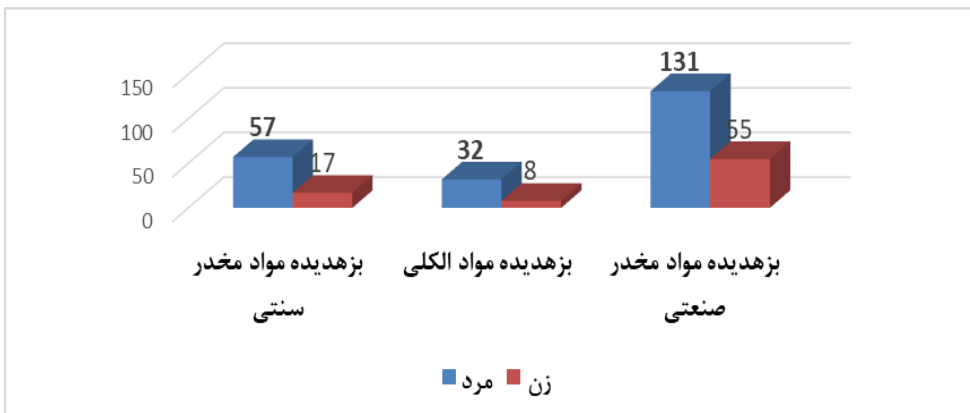

نمودار ۹. توزیع فراوانی بزه‌دیدگان مواد مخدر صنعتی برحسب جنسیت

جدول و نمودار ۹ نشان می‌دهد که بیشترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر صنعتی در مردان با فراوانی ۱۳۱ نفر معادل ۷۰ درصد و کمترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر صنعتی در زنان با فراوانی ۵۵ نفر معادل ۳۰ درصد می‌باشد. در جدول ۱۰، مقایسه افراد بزه‌دیده مواد مخدر سنتی، الکلی و صنعتی برحسب جنسیت نمایش داده شده است.

جدول ۱۰. مقایسه بزه دیدگان مواد مخدر (سنتی، الکلی و صنعتی) بر حسب جنسیت

جنسیت	نوع مواد مصرفی بزه دیده	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	بزه دیده مواد مخدر سنتی	۵۷	۲۵,۹۱	۲۵,۹۱
	بزه دیده مواد الکلی	۳۲	۱۴,۵۵	۴۰,۴۶
	بزه دیده مواد مخدر صنعتی	۱۳۱	۵۹,۵۵	۱۰۰,۰
زن	بزه دیده مواد مخدر سنتی	۱۷	۲۱,۲۵	۲۱,۲۵
	بزه دیده مواد الکلی	۸	۱۰,۰۰	۳۱,۲۵
	بزه دیده مواد مخدر صنعتی	۵۵	۶۸,۷۵	۱۰۰,۰

نمودار ۱۰. توزیع فراوانی بزه دیدگان بر حسب نوع مواد مصرفی و جنسیت

نتایج جدول و نمودار ۱۰ نشان می دهد که از بزه دیدگان مواد مخدر سنتی، ۵۷ نفر مرد و ۱۷ نفر زن بوده و از بزه دیده مواد الکلی، ۳۲ نفر مرد و ۸ نفر زن و از بزه دیده مواد مخدر صنعتی، ۱۳۱ نفر مرد و ۵۵ نفر زن می باشند.

بحث و نتیجه گیری

یکی از مسائل حائز اهمیت در مطالعه پدیده مجرمانه، توجه و اهمیت دادن به جایگاه زن و مرد و میزان اثرگذاری جنسیت آنها در عرصه جرم و جنایت است. لذا، در کنار مردان که همواره موضوع مطالعه جرم شناسان بوده اند، زنان نیز باید مورد توجه و مطالعه قرار گیرند. همچنین، جرم شناسان نخستین در مطالعات خود بیشتر بر روی بزه کار تمرکز می کردند، اما جرم شناسی جدید بیشتر به مطالعه نقش بزه دیده در ارتکاب جرائم تاکید می کردند. پس از مطرح شدن این

نوع جرم‌شناسی که به تفاوت‌های جنسیتی توجه دارد، مساله جنسیت نیز وارد عرصه مطالعاتی جرم‌شناسی شد. تا پیش از این، تمامیت تئوری‌های ارائه‌شده در باب جرم‌شناسی بدون در نظر گرفتن نیمی از جامعه بود که این امر منجر به این شد که تقریباً، تمامی تئوری‌های ارائه‌شده فاقد ضمانت اجرای عملی و کاربردی شود. اما با طرح مساله جنسیت در مطالعات بزهکاری، سهم تقریبی هر جنس در ارتکاب جرائم به نحو نسبی معین می‌شد و در راستای همین تحقیقات بود که مشخص شد بزهکاری و انحراف در انحصار مردان نیست، بلکه زنان نیز در فعلیت آن دارای سهم هستند.

در این تحقیق، مواد مخدر به سه دسته مواد مخدر سنتی، مواد مخدر صنعتی و مواد مخدر الکلی تقسیم شد. ابتدا، تلاش شد نقش جنسیت در بزهکاری (قاچاق مواد مخدر) بررسی شود. به همین منظور، در وهله نخست، سیصد نفر قاچاقچیان مواد مخدر زندان مشهد به عنوان جامعه آماری تحقیق حاضر انتخاب شدند. از بین سیصد قاچاقچی مواد مخدر، ۲۹۰ نفر جنسیت مرد داشتند و ۱۰ نفر جنسیت زن. از ۲۹۰ نفر از بزهکاران (قاچاقچیان) مواد مخدر مرد، ۴۰ نفر قاچاقچی مواد مخدر سنتی، ۶۰ نفر قاچاقچی مواد الکلی و ۱۹۰ نفر قاچاقچی مواد مخدر صنعتی بودند. از ۱۰ نفر از بزهکاران (قاچاقچیان) مواد مخدر زن، ۲ نفر قاچاقچی مواد مخدر سنتی، ۳ نفر قاچاقچی مواد الکلی و ۵ نفر قاچاقچی مواد مخدر صنعتی بودند. در حقیقت، یافته‌ها نشان می‌دهد:

۱. بیشترین قاچاقچیان مواد مخدر مردان با فراوانی ۲۹۰ نفر معادل ۹۶,۶۷ درصد و کمترین قاچاقچیان مواد مخدر زنان با فراوانی ۱۰ نفر معادل ۳,۳۳ درصد است.
۲. بیشترین قاچاقچیان مواد مخدر سنتی مردان با فراوانی ۴۰ نفر معادل ۹۵ درصد و کمترین قاچاقچیان مواد مخدر سنتی زنان با فراوانی ۲ نفر معادل ۵ درصد است.
۳. بیشترین قاچاقچیان مواد مخدر الکلی مردان با فراوانی ۶۰ نفر معادل ۹۵ درصد و کمترین قاچاقچیان مواد مخدر الکلی زنان با فراوانی ۳ نفر معادل ۵ درصد می‌باشد.
۴. بیشترین قاچاقچیان مواد مخدر صنعتی مردان با فراوانی ۱۹۰ نفر معادل ۹۷ درصد و کمترین قاچاقچیان مواد مخدر صنعتی زنان با فراوانی ۵ نفر معادل ۳ درصد می‌باشد.

در مرحله بعد، سیصد نفر از معتادان مواد مخدر به عنوان بزه‌دیده‌های مواد مخدر انتخاب شدند. از تعداد سیصد نفر از معتادان مواد مخدر، ۲۲۰ نفر بزه‌دیده مواد مخدر مرد و ۸۰ نفر بزه‌دیده مواد مخدر زن بودند. از ۲۲۰ نفر از بزه‌دیده (معتاد) مواد مخدر مرد، ۵۷ نفر بزه‌دیده (معتاد) مواد مخدر سنتی، ۳۲ نفر بزه‌دیده (معتاد) مواد مخدر الکلی، ۱۳۱ نفر بزه‌دیده (معتاد)

مواد مخدر صنعتی بودند. همچنین، از ۸۰ نفر از بزه‌دیده (معتاد) مواد مخدر زن: ۱۷ نفر بزه‌دیده (معتاد) مواد مخدر سنتی، ۸ نفر بزه‌دیده (معتاد) مواد مخدر الکلی و ۵۵ نفر بزه‌دیده (معتاد) مواد مخدر صنعتی بودند.

یافته‌ها نشان می‌دهد که:

۱. بیشترین افراد بزه‌دیده و معتاد، مردان با فراوانی ۲۲۰ نفر معادل ۷۳ درصد و کمترین افراد بزه‌دیده و معتاد را زنان با فراوانی ۸۰ نفر معادل ۲۷ درصد می‌باشند.
 ۲. بیشترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر سنتی در مردان با فراوانی ۵۷ نفر معادل ۷۷ درصد و کمترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر سنتی در زنان با فراوانی ۱۷ نفر معادل ۲۳ درصد می‌باشد.
 ۳. بیشترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر الکلی در مردان با فراوانی ۳۲ نفر معادل ۸۰ درصد و کمترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر الکلی در زنان با فراوانی ۸ نفر معادل ۲۰ درصد می‌باشد.
 ۴. بیشترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر صنعتی در مردان با فراوانی ۱۳۱ نفر معادل ۷۰ درصد و کمترین افراد بزه‌دیده و معتاد مواد مخدر صنعتی در زنان با فراوانی ۵۵ نفر معادل ۳۰ درصد می‌باشد.
 ۵. از بزه‌دیدگان مواد مخدر سنتی، ۵۷ نفر مرد و ۱۷ نفر زن بوده و از بزه‌دیده مواد الکلی، ۳۲ نفر مرد و ۸ نفر زن و از بزه‌دیده مواد مخدر صنعتی، ۱۳۱ نفر مرد و ۵۵ نفر زن می‌باشند. نتایج تحقیق حاکیست جرم مواد مخدر عمدتاً جرمی مردانه است تا زنانه. در خصوص بزه‌دیده‌ها (معتادان مواد مخدر) نیز این امر مصداق دارد، هرچند تعداد زنان معتاد نسبت به زنان قاچاقچی مواد مخدر بیشتر است. در واقع، در زمینه قاچاق مواد مخدر و در مرحله بعد، اعتیاد به مواد مخدر تفاوت‌های فاحشی میان دو جنس وجود دارد. راهبرد عملی عرصه مذکور به شرح ذیل پیشنهاد می‌گردد:
- جلب حمایت کشورهای اروپایی مصرف‌کننده مواد مخدر برای اختصاص اعتبار جهت کنترل مواد مخدر در کشور خود و انجام عملیات کشت جایگزین در افغانستان.
 - نقد و نظارت مستمر بر عملکرد و مدیریت سازمان‌های ذی‌ربط در امر مبارزه با مواد مخدر و عدم اکتفا به رویکرد محض نیروی انتظامی.

- اتخاذ و ترویج رویکرد فرهنگی - اجتماعی در مقابله با پدیده اعتیاد به مواد مخدر و ایجاد تغییرات و اصلاحات ساختاری در ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی برای کنترل عوامل کلان اعتیاد در جامعه.
- گسترش و عملیاتی کردن طرح‌های ضربتی اشتغال و کاهش نرخ بیکاری در جامعه.
- تأسیس پژوهشگاه ویژه اعتیاد و کاهش تقاضای مواد مخدر.

منابع

- رئیس دانا، فریبرز. (۱۳۸۱). بازار مواد مخدر در ایران. *اعتیاد پژوهی*، (۴)، ۴۴-۱۳. https://etiadjah.org/browse.php?a_code=A-10-372-161&slc_lang=fa&sid=1
- سعادت‌مند، احمد. (۱۳۷۷). بررسی جرائم مواد مخدر و جرائم مرتبط با آن در استان کرمان. [پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه قم].
- صالحی جونقانی، فرحناز (۱۳۷۹). بررسی تأثیر عوامل اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر اعتیاد؛ مطالعه موردی: زندان شهر کرد. [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز].
- قربان حسینی، علی اصغر. (۱۳۶۸). *پژوهشی نو در مواد مخدر و اعتیاد*. امیرکبیر.
- کوثری، مسعود. (۱۳۸۲). «آنومی اجتماعی و اعتیاد به مواد مخدر». *اعتیاد پژوهی*، (۵)، ۳۰-۱۳. https://etiadjah.org/browse.php?a_id=463&sid=1&slc_lang=fa
- گرت، استفانی. (۱۳۷۹). *جامعه‌شناسی جنسیت*. کتابون بقبایی. چاپ اول. دیگر.
- لپز، ژارر و ژینا، فیلیزولا. (۱۳۷۹). *بزه‌دیده و بزه‌دیده‌شناسی*. ترجمه روح‌الدین کرد علیوند و احمد محمدی. مجد.
- محبوبی‌منش، حسین. (۱۳۸۲). «بررسی وضعیت اعتیاد به مواد مخدر جوانان». *گزارش ملی جوانان سازمان ملی جوانان*.
- مرتضوی، سعید. (۱۳۸۸). *قاجاق مواد مخدر و روانگردان (سیاست جنایی ایران و فرانسه با اشاره به اسناد بین‌المللی)*. مجد.
- یاوری افقی، امیرحسین؛ صالحی صدقیانی، جمشید؛ سادات هاشمی، صدیقه. (۱۳۸۹). تعیین تأثیر قاجاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *مطالعات مدیریت انتظامی*. (۴)، ۵-۶۰۷-۵۸۵. <https://www.sid.ir/paper/135389/fa>